

Fabók Dávid

NYITVA!

Július van. Nyár. És a nyárnak melegnek kell lennie, akkor szép, akkor jó. Amikor pedig fázósan összebújunk téli esteken majd a négy fal között, sült gesztenyét rágsálva, forró teát kortyolva, milyen jó lesz elővenni azt a sok szép fényes és meleget árasztó emléket, amit zsebünkbe gyűrt a nyár. De biztos, hogy ennyire melegnek kell lennie a nyárnak? Már a június második fele is hervasztó volt, de jelen állás szerint továbbra is és újra itt a kánikula. Ha a hőérzettől eltekintünk és kinézünk a hűs szobából az ablakon, vagy bátran elindulunk egy sétára, azért a napsütésben a táj gyönyörű ilyenkor. *Weöres Sándor* így ír erről „Kánikula” című versében:

„Szikrázó az égbolt
aranyfüst a lég,
eltörpül láng-űrben a
tarka vidék.
Olvadtan a tarló
hullámzik, remeg,
domb fölött utaznak
izzó gyöngyszemek.”
(...)

A hőség ellenére a legfontosabb, hogy végre újra találkozhatunk, találkozhattunk egymással, immár személyesen is. Már május végén klubestet tarthattunk az Orlay utca kellemesen hűvös falai között. Jó volt újra együtt lenni, még ha maszkosan is akkor még. *Zsigmond Benedek*től a „Csordapásztorok” című nem éppen nyár eleji dalt hallhattuk örményül, ami ettől függetlenül óriási élmény volt. Az estéről *Várady Mária* írásában olvashatunk mostani lapszámunkban. Aztán az Országos

Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Kulturális Központ szervezésében az *Ihász* utcában ismét „piknikelhettünk” egyet családjainkkal. A hangulat és az ízek is jók voltak, kellemesen telt a nap. Júniusban ismét klubest várta közösségünket, *Flórián Ági*, az egyesület újdonsült irodavezetője pedig közben kirándulásokat is szervezett, hogy ne csak az épített környezetben lássuk egymást.

Ki ne maradjon a XIV. Budavári Örmény Nemzetiségi Nap, mely sakkversennyel, előadással, muzsikával zajlott, és amelyen *Mikó István* színművész úr is csatlakozott hozzánk. Szintén *Várady Mária* írásából tudhatjuk meg a részleteket.

Nagy lendülettel indult újra tehát magyarörmény közösségi életünk, legyen érte hála az Úrnak!

Igyekszünk minél több időt és programot tölteni az Orlay utcai templomunkban és közösségi térben, ami nagyszerű dolog és eleink eredeti célját is végre újra próbáljuk megvalósítani. **A járvány azonban a templom fenntartására máskor befolyó perselypénzt és egyéb adományokat is megapasztotta az utóbbi időben. Kérjük tehát innen is, hogy aki teheti, lehetőségeihez mérten támogassa pénzügyileg is a templomot adományával amelyet a plébánia 11707024-20005210 számlájára tud küldeni. Köszönjük.**

Újra együtt lehetünk tehát, immár maszk nélkül is láthatjuk egymás arcát és a mosolyt az arcokon, tegyük ezt bátran minél több programon és ne csüggedjünk a nagy melegben, jönnék előbb-utóbb a frissítő záporok. Szépséggel és örömmel teli nyarat kívánunk mindenkinek!

Várady Mária, Budavári Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke

Az új élet dicsérete

2021 május 20-án HÉT HÓNAP kényszerszünet után újra indult a Fővárosi Örmény Klub, ahol Isten dicséretére felzengett a Hájrr mer.

Már hagyományápolásnak nevezhető a minden hónap harmadik csütörtökén 17 órakor kezdődő Fővárosi Örmény Klub. Huszonöt év következetes munkája, hogy annyi baj, torzsalkodás, pénzhiány, betegség ellenére „...és mégis élünk”.

A Klub meghívott előadója *Zsigmond Benedek* Szongott Kristóf díjas armenológus, az ELTE BTK tanára volt. Hosszú évek kutató munkájának egy kis szeletét, az örményekkel foglalkozó, átfogó felfedezéseiből néhány konklúziót osztott meg közösségünkkel.

Jó volt hallani pártatlan bölcs szavait a főleg szórványban élő örmény kolóniák sokszínűségéről, akik mind adtak környezetünknek, hozzájárulva a többségi nemzet fejlődéséhez, és mindenütt integrálták a befogadó nemzet legnemesebb erényeit.

Így esett szó a Kárpátok övezetében élő, Lengyelországtól Észak-Moldván át Erdélyben és Délvidéken megtalálható komoly örmény közösségekről. De az indiai, a jeruzsálemi, a francia, olasz vagy szíriai közösségek mind örménynek vallják magukat, - bár mindenik különbözik.

Az Élet, a történelmiség hozadéka, hogy egy nagy világhálózat alakult ki az ősei földjéről elüldözött örmények között. A mai Örmény Köztársaság egytizede Nagy Örményországnak.

Mi, erdélyi magyar-örmények különleges kiemelt helyet foglalunk el ezen a palettán. Menekülésünk útvonala ANI fővárosból kiindulva, hosszú évszázadok után érkezve a Magyar Királyság határához, Csíkszép-

vízen, Gyergyószentmiklóson, Erzsébetvároson és Szamosújváron át Budapestig.

Zsigmond Benedek ismertette a **Csíkszép-vízi kéziratos örmény énekeskönyvet**, mely az egyházi népénekek szövegét és dallamát is tartalmazza.

Az örményekre oly jellemző vitalitás csakis az Isten-hit szimbiózisában élt tovább évszázadokon át. Maroknyi örmény hármezer kilométerre az Óhazától! És templomokat épít, mindig a legszebbet. Énekel, mindig a legszebben, Az örmény ritust őrzi a szentmise áldozatban, mert annak díszesnek kell lennie, hiszen az a Mindenhatónak bemutatott szakrális dráma, az Eucharisztia áldozata.

Az erdélyi örmények imádságaikban őrizték a nyelvet – nyolcszáz éven át!

A magyar ajkú katolikusoktól átvettük a szent énekeket -, örmény nyelvre lefordítva. A hívek a pap csendes imádságai alatt együtt énekeltek, megvallva hitüket és közösséghez tartozásukat. Ilyen énekből kaptunk ízelítőt a „*Szent vagy uram*” és „*Csordapásztorok*” örmény nyelvű felidézésével.

Zsigmond Benedek

Az integráció nem jelentett identitás váltást. 350 évet tudhatunk magunk mögött Apafi Mihály 1672-es letelepedési engedélye óta. Ez legkevesebb tíz generáció szórványban, Erdélyben. És 100 év óta még Erdélytől is elszakítva...

Május a Szűzanya hónapja. Illő és üdvös, hogy a májusi klubot *Ave Mariával* nyissuk. *Kirkósa Tünde* csellóművész, *Szilágyiné Kirkósa Ágnes* hegedűművész és *Kirkósa Tamás Péter* csellóművész érzékeny játékában a szív hangjai szólaltak meg. A *Luigi Bottazzo Ave Mariat* játszó Kirkósa Trió minket is lelkiileg a Szent Istenszülő – Szurp Asztvadzadin felé terelt.

Egy kevésbé ismert *Francois Villon* ballada vitt minket a szerzetes költő-fenegyerek imádságos világába. *Balade á Notre Dame*, (Ballada, melyet édesanyja kérésére készített a költő, hogy imádkozhassék *Miasszonyunkhoz*) *Illyés Gyula* fordításában, *Várady Mária* színművész értő tolmácsolásában hallhatta a szépre mindig érzékeny közönség. A rendezvény meglepetése egy gyönyörű *Michael Haydn* mű volt. Nehéz két csellóra és hegedűre zeneművet találni, és lám a Partiumban, Nagyváradon élő *Michael Haydn* zeneszerző, a *Josef Haydn* öccse, ránk gondolt. Ő hosszú ideig a Püspökség szolgálatában állt. Eközben épült a nagyváradi Szent László Székesegyház (1752-1779), de a fölszenteléskor szerzőnk már a Salsburg-i Székesegyház karnagya. Gyönyörű szabályos négy tételes

mű a *C-Dúr divertimento*. A fiatal Kirkósa Trió – *Kirkósa Péter* hegedűművész gyermekei –, oly harmóniában, gyöngéden, olykor tüzzel és mindent átható örömmel játszottak, hogy a lelkes közönség minden tétel után tappsal jutalmazta a művészeket. Mindannyian, Kirkósa Tamás Péter kifejezettem, örültek ennek a szeretetteljes családi hangulatnak, és vastapsnak.

Ez jellemezte az első Fővárosi Örmény Klubot. *Dr. Issekutz Sarolta* elnök-asszony, a Klub háziasszonya *Flórián Ágnes* irodavezető bemutatásával folytatta a találkozót. Ágnes belépése remekül sikerült. Mi tudjuk, hogy édesapja *Flórián Antal* színművész, aki képviselőként sokat dolgozott a magyarországi, szegedi és budapesti örményekért. A staféta jó kezekbe került, mert *Flórián Ágnes* máris munkába lendült. „Az úton mást is hívni kell”... és Ő szeretettel hívott minket csapatépítő kirándulásokra.

Különleges színfolt volt ezen a találkozón, hogy szerény Agapénk előtt *Zsigmond Benedek* vezetésével felzengett a *Hájr mer*. Tanúságtétel ez arról, hogy mi nem csak a templomban vagyunk keresztények és örmények, hanem MINDIG.

Ezen a délutánon újabb feladatok, lehetőségek tűntek föl előttünk; például, hogy más nemzetekhez hasonlóan vissza kell tanulnunk imádságainkat, énekeinket úgy, ahogy Bartók tanár úr szöveg: „Csak tiszta forrásból.”

Kirkósa Trió és dr. Issekutz Sarolta

Várady Mária

Gyarmati Béla

Örmény arcképek 2. Begidsán Katalin és Lukáts Lukács

Lukáts Lukács

Begidsán Katalin férje, *Lukáts Lukács*, 1782-ben született Zalatnán, a dúsgazdag erzsébetvárosi Lukácsok közül való *Lukács Jakab Ágoston* és *Dániel Mária* gyermekeként. Azt hihetnénk, valami különleges huncutság, hogy keresztnévül családnevét kapta, de ez tévedés lenne. Egyfelől, az erzsébetvárosi Lukácsok majd 300 ismert nevű férfiája közül több mint egy tucatnyinak is Lukács az egyik keresztnév, illetve bérmanevé, mégpedig igen sokszor az elsőszülött fiúé. Másrészt, a korabeli örmény családok közt előfordulnak az Ábrahám Ábrahám, a László László, vagy a Todor Tódor nevek is. Ez az erdélyi örmények elmagyarosodásának korai szakában nem volt ritka névadási mód. Ráadásul *Lukáts Lukács* keresztnévű bérmanevéi közt az anyakönyvben szerepelt a Tódor és az Imre (Heinricus) is, az utódokban azonban – tán épp furcsasága miatt – a kettős Lukács öröközte meg. Nevének írásmódja változatos: saját korában írták Lukáts Lukácsnak is, meg Lukáts Lukácsnak is, de sírkövén egészen egyedien LUKÁTS LUKÁTS szerepel, jelezve a ts és a cs korabeli egyenértékét.

Ámbár *Lukáts Lukács* Zalatnán született, és ott élve is gondosan fenntartotta az Erdély-szerte igen kedvező kereskedési jogokat biztosító erzsébetvárosi polgárjogát (amire az alapot nem csak ott-lakás, hanem ottani ház-, vagy házrésztulajdon után való oda-adózás is biztosíthatta). Ezt a zalatnai anyakönyvek hivatás rovatába bediktált „senator et postaemagister eli-

sabethopolensis”³ bejegyzések igazolják. Meg kell jegyezni, hogy az „erzsébetvárosi” jelző a dédapja, Lukács Jakab által 1762-ben megszerzett armális nemesség ellenére sem nemesi előnév volt – hiszen a nemeslevélhez birtokot nem kaptak, és a nemesítés idején még csak nem is Erzsébet városban, hanem Gyergyószentmiklóson laktak –, azonban mindig fontosnak tartották az erzsébetvárosi polgársághoz való tartozásukat hangsúlyozni, előbb a kereskedési előjogok biztosítására, utóbb a birtokos nemessé vált rokonsággal való egyenjogúságot igazolandó.

Lukáts Lukácsnak többféle „foglalkozás”-áról vannak adatok: „gazdag örmény kereskedő”, majd (valószínűleg atyja után) zalatnai postamester, pénzváltó és végül, de egyáltalán nem mellesleg aranybányatulajdonos⁴. (A korabeli aranybányák már akkora tőkét kötöttek le, hogy egyetlen

Lukáts Lukács fényképe